

**Лубенченко Ольга Едуардівна**

*кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри обліку і оподаткування  
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

**Лубенченко Ольга Эдуардовна**

*кандидат экономических наук, доцент,  
доцент кафедры учета и налогообложения  
Киевский кооперативный институт бизнеса и права*

**Lubenchenko Olha**

*Candidate of Economics Sciences, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department of accounting and taxation  
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law,*

**Лисюк Альона Василівна**

*Кандидат економічних наук,  
доцент кафедри обліку і оподаткування  
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

**Лысюк Алена Васильевна**

*кандидат экономических наук  
доцент кафедры учета и налогообложения  
Киевский кооперативный институт бизнеса и права*

**Lysiuk V. Alona**

*PhD  
Associated professor of Accounting and Tax Department  
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

**РИЗИКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА АУДИТ  
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЛЬНОСТІ**

**РИСКИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ И АУДИТ  
ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

**RISKS ECONOMIC SUBJECT AND AUDIT  
OF FOREIGN ACTIVITY**

**Анотація.** Стаття присвячена дослідженню специфіки зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), необхідності впровадження зовнішнього аудиту з метою мінімізації ризиків такої діяльності. Не зважаючи на політичну нестабільність в країні все більше підприємств виходять на зовнішні ринки та стають суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічній діяльності, як будь – якій підприємницькій діяльності притаманні ризики, а саме – настання несприятливих подій, які можуть значною мірою впливати на фінансові результати. Менеджмент суб'єктів ЗЕД для досягнення мети діяльності підприємства має запобігати таким ризикам, тому визначення шляхів протидії несприятливим факторам є однією з пріоритетних задач управління ЗЕД. Авторами доведено, що поряд з загально відомими ризиками у сфері ЗЕД (ризик країни, банківський ризик, валютний ризик, ризик контрагента, що, в свою чергу поділяється на два види: ризик неплатежу, ризик невиконання контракту) існує ще один з видів ризику – ризик отримання значних фінансових санкцій з боку контролюючого органів: Митної служби, Державної фіскальної служби, що пов'язаний з відсутністю або недостовірністю або невизначеністю інформації у сфері ЗЕД.

Протидія ризикам ЗЕД вимагає задоволення інформаційних потреб суб'єктів ЗЕД щодо організації діяльності, обліку, звітування, сплати податків, зборів, митних платежів, тощо. Таке інформаційне забезпечення покладається або на службу внутрішнього аудиту, або залучаються суб'єкти аудиторської діяльності – зовнішні аудитори. Зовнішні аудитори мають ряд переваг перед внутрішніми аудиторами, як незалежні фахівці. Зовнішні аудитори, виходячи з того, що ЗЕД не є відокремленим видом діяльності підприємства в фінансовій звітності та за її результатами окремо не складається фінан-

сова звітність проводять: перевірку операцій у сфері ЗЕД у складі фінансової звітності; виконання завдання з узгоджених процедур – перевірку окремих операцій у сфері ЗЕД за замовленням; консультування з питань ЗЕД (при консультуванні аудитор також встановлює факт відповідності наданої консультації діючому законодавству). Всі перелічені аудиторські послуги затребуваними з боку суб'єктів господарювання і сприяють мінімізації підприємницьких ризиків у сфері ЗЕД.

**Ключові слова:** зовнішньоекономічна діяльність, ризик, аудит, зовнішній аудит, фінансова звітність, супутні аудиторські послуги.

**Аннотация.** Стаття посвящена дослідженню специфіки внешнеэкономической деятельности (ВЭД), необходимости внедрения внешнего аудита с целью минимизации рисков такой деятельности. Несмотря на политическую нестабильность в стране, все больше предприятий выходят на внешние рынки и становятся субъектами внешнеэкономической деятельности. Внешнеэкономической деятельности, как какой – либо предпринимательской деятельности присущи риски. Под риском понимается наступление неблагоприятных событий, которые могут в значительной степени влиять на финансовые результаты. Менеджмент субъектов ВЭД для достижения целей деятельности предприятия должен противостоять таким рискам, поэтому определение путей противодействия неблагоприятным факторам хозяйственной деятельности является одной из приоритетных задач управления ВЭД. Авторами доказано, что наряду с общеизвестными рисками в сфере ВЭД (риск страны, банковский риск, валютный риск, риск контрагента, который в свою очередь делится на два вида: риск неплатежа, риск невыполнения контракта) существует еще один из видов риска – риск получения значительных финансовых санкций со стороны контролирующего органов: Таможенной службы, Государственной фискальной службы, связанный с отсутствием или недостоверностью или неопределенностью информации в сфере ВЭД. Противодействие рискам ВЭД требует удовлетворения информационных потребностей субъектов ВЭД в организации хозяйственной деятельности, учета, отчетности, уплаты налогов, сборов, таможенных платежей и тому подобное. Такое информационное обеспечение возлагается или на службу внутреннего аудита, или привлекаются субъекты аудиторской деятельности – внешние аудиторы. Внешние аудиторы имеют ряд преимуществ перед внутренними аудиторами, как независимые специалисты. Внешние аудиторы, исходя из того, что ВЭД не является обособленным видом деятельности предприятия и в финансовой отчетности по ее итогам отдельно не формируется финансовый результат, проводят: проверку операций в сфере ВЭД в составе финансовой отчетности; выполнение задания по согласованным процедурам – проверку отдельных операций в сфере ВЭД по заказу клиента; консультирование по вопросам ВЭД (при консультировании аудитор устанавливает факт соответствия предоставленной консультации действующему законодательству). Все перечисленные аудиторские услуги востребованы со стороны субъектов хозяйствования и способствуют минимизации предпринимательских рисков в сфере ВЭД.

**Ключевые слова:** внешнеэкономическая деятельность, риск, аудит, внешний аудит, финансовая отчетность, сопутствующие аудиторские услуги.

**Summary:** Article is devoted to a research of specifics of foreign economic activity (foreign trade activities), need of introduction of external audit for the purpose of minimization of risks of such activity. Despite political instability in the country, more and more enterprises enter foreign markets and become subjects of foreign economic activity. Foreign economic activity as risks are inherent in any business activity. The risk is understood as approach of adverse events which can influence financial results substantially. Management of subjects of foreign trade activities for achievement of the objectives of activity of the enterprise has to resist to such risks therefore definition of ways of counteraction to adverse factors of economic activity is one of priority tasks of management of foreign trade activities. By authors it is proved that along with well-known risks in the sphere of foreign trade activities (risk of the country, bank risk, currency risk, risk of the contractor which in turn is divided into two look: the risk of non-payment, risk of failure to follow the contract) exists one more of types of risk – risk of obtaining considerable financial sanctions from controlling bodies: Customs service, the Public fiscal service, connected with absence or unauthenticity or uncertainty of information to the sphere of foreign trade activities. Counteraction to risks of foreign trade activities demands satisfaction of information needs of subjects of foreign trade activities for the organization of economic activity, the account, the reporting, payment of taxes, collecting, customs payments and so forth. Such information support is assigned or to service of internal audit, or subjects of auditor activity – external auditors are attracted. External auditors have a number of advantages before internal auditors as independent experts. External auditors, proceeding from the fact that foreign trade activities aren't the isolated kind of activity of the enterprise and in financial statements following the results the financial result separately isn't formed, carry out: check of operations in the sphere of foreign trade activities as a part of financial statements; performance of a task according to the coordinated procedures – check of separate operations in the sphere of foreign trade activities by request of the client; consultation on questions foreign trade activities (at consultation the auditor establishes the fact of compliance to the provided consultation to the current legislation). All listed auditor services are demanded from subjects of managing and minimization of enterprise risks in the sphere of foreign trade activities promote.

**Key words:** foreign trade, risk, audit, external audit, financial reporting, audit related services.

**Постановка проблеми.** Не зважаючи на політичну нестабільність в країні все більше підприємств виходять на зовнішні ринки та стають суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств (ЗЕД) — це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою й науково-технічною кооперацією, експортом і імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок. Згідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» зовнішньоекономічна діяльність — це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [1]. Будь — якій підприємницькій діяльності, в тому числі і зовнішньоекономічній, притаманні ризику — настання несприятливих подій, які можуть значною мірою впливати на фінансові результати. Менеджмент суб'єктів ЗЕД для досягнення мети діяльності підприємства має запобігати таким ризикам. Визначення шляхів протидії ризикам є однією з пріоритетних задач управління ЗЕД.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми управління ризиками ЗЕД були висвітлені у наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме Коблянська Г. Ю., Коваленко В. М., Пудрик Д. В., Прокопішина О. В., Сельська І. Л., Кравченко Р. Ю., Уварова А. Я. [2–8] та ін. Визнаючи наукову і практичну цінність їх досліджень, слід зазначити, що значну роль в мінімізації ризиків ЗЕД відіграє зовнішній незалежний аудит. Тому необхідно деталізувати завдання аудиту в управлінні ризиками ЗЕД.

Тому метою статті є систематизація ризиків ЗЕД та на підставі цього визначення особливостей аудиту ЗЕД.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Ризики — це можливі несприятливі події, що можуть відбутися, і в результаті яких можуть виникнути збитки, майнові втрати учасників ЗЕД [9].

Ризик — це вибір дій, які необхідно здійснити, за умови нестачі інформації. Об'єктивність ризику в економічній сфері ґрунтується на тому, що він існує внаслідок об'єктивних, притаманних економіці категорій конфліктності, невизначеності, розпливчастості, відсутності вичерпної інформації на момент оцінювання і прийняття управлінських рішень.

Об'єкт ризику — це економічна система, точну оцінку ефективності й умови функціонування якої неможливо визначити з заданою ймовірністю. Суб'єктивність ризику зумовлюється тим, що в економіці діють реальні люди (інвестори, менеджери, управлінські команди, бізнесмени) зі своїм досвідом, психологією, інтересами, смаками, схильністю чи несхиль-

ністю до ризику, зі своєю поведінкою тощо. Суб'єкт ризику — особа або колектив, які зацікавлені в результатах управління об'єктом ризику і мають відповідну компетенцію щодо управління і прийняття відповідних рішень стосовно об'єкта ризику [10].

Ризику притаманні особливі характеристики:

1. Системність. З погляду теорії систем, ризик розглядається як одна з системних характеристик, як властивість, що притаманна будь-яким видам цілеспрямованої діяльності. Ця системна характеристика проявляється як конфлікт між окремими цілями суб'єкта господарювання (суб'єкта ризику), як невизначеність стосовно реалізації цілей, зміст, напрям і умови досягнення котрих не чітко зрозумілі суб'єктові керування.

2. Присутність ризику у передбаченнях, прогнозах, оскільки майбутнє стосовно економічних процесів неможливо передбачити в усіх деталях.

3. Присутність ризику в процесах цілепокладання, оцінювання.

4. Структура і міра ризику діалектично змінюються в часі під впливом змін (трансформації) зовнішнього і внутрішнього середовища, дії низки об'єктивних і суб'єктивних чинників.

5. Ризик може бути відсутній лише для тих економічних суб'єктів, які не зацікавлені особисто у функціонуванні і розвитку певної економічної системи, або якщо економічні суб'єкти перекладають відповідальність на суспільство, на контрагентів. Ризик відсутній за відсутності будь-якого вибору.

Ризики, що виникають під час здійснення ЗЕД, залежать від багатьох об'єктивних причин:

- об'єктивна невизначеність майбутнього;
- постійна нестабільність економічних процесів в усіх країнах світу;
- об'єктивна неповнота вихідної інформації, недостатність інформації, наявність комерційної таємниці про діяльність суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;
- принцип порівняльних переваг, згідно з яким сукупність обсягу виробництва продукції буде найбільшою тоді, коли кожен товар вироблятиметься тією країною, в якій витрати на виробництво товару нижчі;
- умови ЗЕД, які полягають у тому, що обмін товарами залежить від співвідношення між світовим попитом і світовою пропозицією на ці товари;
- лібералізація ЗЕД, що ґрунтується на такому принципі: завдяки вільній торгівлі, оснований на порівняльних витратах, світова економіка може досягти ефективнішого розміщення ресурсів і вищого рівня матеріального добробуту країн-учасниць;
- торговельні бар'єри: різноманітні види мит (ввізні та вивізні мита, фіскальні та протекціоністські мита), податки, імпорتنі квоти, система ліцен-

зування, створення завищених стандартів якості і безпеки продукції або просто бюрократичні заборони в митних процедурах, валютні курси (вільно плаваючі валютні курси, фіксовані валютні курси). Мита можуть запроваджуватися задля одержання доходів чи захисту вітчизняних підприємців;

- вільно плаваючі валютні курси, що визначаються безперешкодною грою попиту та пропозиції. Подорожчання і знецінювання валюти зумовлюється, загалом, зміною смаків споживачів, відносною зміною в доходах різних країн, відносною зміною цін, відносною зміною реальних відсоткових ставок, спекуляцією на курсах валют. Прихильники цієї системи доводять, що за час її недовгого існування вона функціонувала набагато краще, ніж передбачалось. Однак тепер існують вагомі аргументи на користь стабільних валютних курсів;
- фіксовані валютні курси. Послідовники цієї системи стверджують, що її використання зменшує ризик, пов'язаний з міжнародною торгівлею і фінансами. Вважається, що фіксовані валютні курси сприяють розширенню обсягів торгівлі і фінансових операцій. Однак життєздатність цієї системи залежить від двох взаємозалежних умов: по-перше, наявності достатніх валютних резервів країни; по-друге, випадкового виникнення дефіцитів чи активів платіжного балансу;
- міжнародні системи валютних курсів. Кожна система створює певні ризикові ситуації [11, 12].

У зовнішньоекономічній діяльності розрізняють чотири основні групи ризиків:

- ризик країни, пов'язаний з політичними та економічними подіями в країні;
- банківський ризик, пов'язаний із втратами, що можуть виникати через його недостатню фінансову надійність, неналежну організацію управління банком;
- валютний ризик — загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту;
- ризик контрагента, який поділяється на два види: ризик неплатежу, ризик невиконання контракту [13].

Також ризики у сфері ЗЕД з точки зору управління поділяються на ті, на які може впливати суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності і на ті, на які його вплив не можливий, тобто ризики поділяються на керовані і некеровані.

До некерованих відносяться політичні ризики: ризик націоналізації та експропріації; ризик, пов'язаний з можливими обмеженнями конвертування національної валюти; ризик розриву контракту через діяльність влади тієї країни, де знаходиться підприємство-контрагент; ризик військових дій та громадських заворушень.

До керованих ризиків відносяться: інформаційний, інноваційний, кон'юктурний, транспортний,

внутрішній, ризик впровадження штрафних санкцій з боку держави і контрагентів при порушенні законодавства у сфері ЗЕД.

Інформаційний ризик — ризик відсутності, невизначеності чи недостовірності інформації, що стосується юридичної бази для підготовки зовнішньоекономічного контракту, фінансового стану контрагента, загального стану ринку товарів, робіт, послуг, на якому функціонує підприємство. Інноваційний ризик — можливість втрат, що виникають внаслідок вкладення підприємством коштів у виробництво нових товарів, робіт, послуг, які, можливо, не знайдуть попиту на ринку. Кон'юктурний ризик — можливість втрат через зміну ринкової кон'юнктури, зміну як економічного стану галузі, в якій функціонує підприємство, так і суміжних з нею галузей.

Транспортний ризик — ризик, який виникає у зовнішньоекономічній діяльності при переміщенні товару від продавця (постачальника) до покупця.

Внутрішній ризик суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності включає невиконання виробничих завдань та поставок товарів, робіт, послуг у визначені терміни; недотримання вимог якості; страйки, аварії, пожежі; крадіжки [14, 15, 16, 17].

Але ж на нашу думку, крім вище зазначених ризиків приєднується і ризик отримання значних фінансових санкцій з боку контролюючого органів: Митної служби, Державної фіскальної служби, що пов'язаний з відсутністю або недостовірністю або невизначеністю інформації у сфері ЗЕД.

Протидія ризикам ЗЕД вимагає задоволення інформаційних потреб суб'єктів ЗЕД щодо організації діяльності, обліку, звітування, сплати податків і митних платежів, тощо. Таке інформаційне забезпечення покладається або на службу внутрішнього аудиту, або залучаються суб'єкти аудиторської діяльності. За Законом України «Про аудиторську діяльність» аудит — це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів. Аудитори (аудиторські фірми) можуть надавати інші аудиторські послуги, пов'язані з їх професійною діяльністю, зокрема, по веденню та відновленню бухгалтерського обліку, у формі консультацій з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, експертизи і оцінки стану фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення господарської діяльності суб'єктів господарювання [18].

Перелік послуг з аудиту до аудиторських відносять послуги, що відповідають Міжнародним стандартам аудиту (МСА) та конкретизовані в рішенні Аудиторської палати України (АПУ) від 22.12.2011 р. № 244/14, які представлені на рисунку 1 [19].

Інформація про ЗЕД відображається у фінансовій звітності підприємств і її перевірка аудитором може проводитися у складі такої звітності, або окремо, як виконання завдання з узгоджених процедур, або аудитор може спілкуватися з замовником у вигляді консультацій з питань ЗЕД.

Перевірка окремих операцій із ЗЕД суб'єктів господарювання, не у складі фінансової звітності, у відповідності до МСА є супутньою послугою – завданням з виконання узгоджених процедур, тому що в цьому випадку аудитор перевіряє не фінансову звітність в цілому, а лише її компонент і відповідно, не надає впевненості користувачу про те, що така фінансова звітність надає достовірну та справедливу інформацію про стан активів, зобов'язань, капіталу, і т.д.

Приведені нами опитування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності свідчать про затребуваність супутніх аудиторських послуг: виконання завдання з узгоджених процедур (перевірка операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності) та консалтингових послуг, які надають зовнішні аудитори. Звідси витікає

потреба в організаційному і методичному забезпеченні аудиту ЗЕД.

Тому що ЗЕД не є відокремленим видом діяльності підприємства в фінансовій звітності, за її результатами окремо не складається фінансова звітність, на нашу думку, під аудитом ЗЕД вважаємо за потрібне розуміти:

- перевірку операцій у сфері ЗЕД у складі фінансової звітності;
- виконання завдання з узгоджених процедур – перевірку окремих операцій у сфері ЗЕД за замовленням;
- консультування з питань ЗЕД аудитором (при консультуванні аудитор також встановлює факт відповідності наданої консультації діючому законодавству).

**Висновки.** Таким чином, доходимо до висновку, ЗЕД є ризикованим видом діяльності і одним із засобів мінімізації ризиків є залучення зовнішнього аудитора. Перевірки господарських операцій у сфері ЗЕД є об'єктом зовнішнього аудиту і відносяться не лише до «класичного» аудиту – перевірки фінансової звітності, а до виконання завдання з узгоджених процедур стосовно окремих операцій у сфері ЗЕД, крім того аудитори консультують замовників з приводу операцій у сфері ЗЕД. Такі послуги є достатньо затребуваними з боку суб'єктів господарювання. Таким чином, аудит ЗЕД є складовою з трьох компонентів, які потребують організаційного і методичного забезпечення.



Рис 1. Перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми)

### **Література**

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-ХІІ [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
2. Коблянська Г. Ю. Облік та аудит експортно-імпортних операцій підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Г. Ю. Коблянська; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2009. — 21 с.
3. Коваленко В. М. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності України в контексті міжнародної інтеграції: автореф. канд. екон. наук: 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / В. М. Коваленко; Донецьк. нац. ун-т. — Донецьк, 2010. — 19 с.
4. Пудрик Д. В. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства: автореф. канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Д. В. Пудрик Д. В.; НАН України, Інститут економіки промисловості. — Донецьк, 2008. — 20 с.
5. Прокопівщина О. В. Управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства: автореф. канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О. В. Прокопівщина; Харківський національний економічний ун-т. — Х., 2009. — 20 с.
6. Сельская И. Л. Инновационные аспекты внешнеэкономической деятельности регионов Российской Федерации. [Електронний ресурс]: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.14 «Мировая экономика» / И. Л. Сельская; Мировая экономика. М., 2010–187с. — Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/innovatsionnye-aspekty-vneshneekonomicheskoi-deyatelnosti-regionov-rossiiskoi-federatsii#ixzz3fgrl05Wc>
7. Кравченко Р. Ю. Аудит внешнеэкономической деятельности коммерческих организаций. [Електронний ресурс]: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Р. Ю. Кравченко; — Краснодар. — 2011 — 218 с. Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/audit-vneshneekonomicheskoi-deyatelnosti.kommercheskikh-organizatsii>
8. Уварова А. Я. Развитие теории и методологии управления внешнеэкономической деятельностью в региональных экономических системах на основе формирования инновационно ориентированных промышленных кластеров. [Електронний ресурс]: автореф. дис. док. екон. наук: 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / А. Я. Уварова, — Орел, — 2013. — 404 с. Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/razvitie-teorii-i-metodologii-upravleniya-vneshneekonomicheskoi-deyatelnostyu-v-regionalnykh#ixzz3fi6QkHGE>
9. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 462 с.
10. Вітлінський В. В. Ризикологія у зовнішньоекономічній діяльності / В. В. Вітлінський, Л. Л. Маханець. — К: КНЕУ, 2008. — 432 с.
11. Вітка Н. Є. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності високотехнологічного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (машинобудування та металургія)» / Н. Є. Вітка. — Маріуполь, 2010. — 22 с.
12. Андрущенко Л. В. Державно-правове регулювання страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Л. В. Андрущенко. — К., 2008. — 20 с.
13. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посібник / О. І. Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька та ін.; за заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — 392 с.
14. Ризики в ЗЕД [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://library.if.ua/book/54/3969.html>.
15. Управління ризиками в ЗЕД: навчально-методичне видання / В. М. Костюченко — К.: КНТЕУ. 2015. — 76 с.
16. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками / И. А. Бланк. — К.: Ника-Центр, 2005. — 600 с.
17. Сметанко А. В. Прикладные аспекты внутреннего аудита расчетов с покупателями и заказчиками в условиях неопределенности и рисков / А. В. Сметанко // Международный бухгалтерский учет. — М., 2014. — № 17(311). — С. 13–25.
18. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 № 3125-ХІІ [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Аудиторської палати України. — Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/normativni-akti-shcho-regulyuyut-auditorsku-diyalnist/14-zakoni-ukrajini>
19. Про перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) [Електронний ресурс]: рішення АПУ від 22.12.2011 р. № 244/14 /Офіційний веб-сайт Аудиторської палати України. — Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/rishennya-apu/9-2011>

### **References**

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine «On Foreign Economic Activity», available at: <http://search.ligazakon.ua>. (Accessed 10 December 2016).

2. Koblianska H. Iu. (2009), «Accounting and audit import and export enterprises», Ph.D. Thesis, Accounting, analysis and audit (by economic activity), Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
3. Kovalenko V. M. (2010), «The development of foreign economic activity of Ukraine in the context of international integration», Ph.D. Thesis, The world economy and international economic relations, Donetsk National University, Donetsk, Ukraine.
4. Pudryk D. V. (2008), «Regulation of foreign trade activities of industrial enterprises», Ph.D. Thesis, Economics and management of enterprises (by economic activity), Institute of the economy of industry (IEI) of the NAS of Ukraine, Donetsk, Ukraine.
5. Prokopishyna O. V. (2009), «Managing the economic security of International Business», Ph.D. Thesis, Economics and management of enterprises (by economic activity), Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine.
6. Selskaia Y. L. (2010), Innovative aspects of foreign trade activities of the Russian Federation regions, Ph.D. Thesis, World economy, Moscow, Russia.
7. Kravchenko R. Iu. (2011), «Audit of foreign economic activities of commercial organizations», Ph.D. Thesis, Accounting, Statistics, Krasnodar, Russia.
8. Uvarova A. Ia. (2013), «Development of the theory and methodology of foreign economic activity management in regional economic on the basis of the formation of industrial clusters innovation-oriented systems», Ph.D. Thesis, Economy and management of a national economy, Orel, Russia.
9. Didkivskiy, M.I. (2006), Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstva [Foreign trade enterprises], Znannia, Kyiv, Ukraine.
10. Vitlynskyi, V.V. and Makhanets, L.L. (2008), Ryzykolohiia u zovnishnoekonomichnii diialnosti [Science is about risk in foreign economic activity], KNEU, Kyiv, Ukraine.
11. Vitka N. Ie. (2010), «Risk management of foreign economic activity of high-tech enterprises», Ph.D. Thesis, Economics and management (engineering and metallurgy), Mariupol, Ukraine.
12. Andrushchenko L. V. (2008), «Public regulation of insurance in foreign economic activity», Ph.D. Thesis, Administrative law and process; finance law; information law, Kyiv, Ukraine.
13. Bereslavskaya, O.I., Nakonechnyi, O.M. and Piasetska, M.H. (2002), Mizhnarodni rozrakhunky ta valiutni operatsii [International payments and foreign currency transactions], KNEU, Kyiv, Ukraine.
14. «Risks in foreign trade», available at: <http://library.if.ua/book/54/3969.html> (Accessed 15 December 2016).
15. Kostiuchenko, V.M. (2015), Upravlinnia ryzykamy v ZED [Risk management in foreign trade], KNTEU, Kyiv, Ukraine.
16. Blank, Y.A. (2005), Upravlyenye fynansovymy ryskamy [Financial risk management], Nyka-Tsentr, Kyiv, Ukraine.
17. Smetanko, A.V. (2014), «Applied aspects of the internal audit of calculations with buyers and customers in the conditions of uncertainty and risk», Mezhdunarodnyi bukhholderskyi uchet, vol. 17(311), pp. 13–25.
18. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine «On Auditing», available at: <http://www.apu.com.ua/normativni-akti-shcho-regulyuyut-auditorsku-diyalnist/14-zakoni-ukrajini> (Accessed 18 December 2016)
19. Audit chamber of Ukraine (2011), The decision of ACU «On the list of services that can provide auditors (audit firms)», available at: <http://www.apu.com.ua/rishennya-apu/9-2011> (Accessed 30 December 2016).